

**Gemeente
Voorschoten**

Plan van aanpak bestrijding eikenprocessierups

2020

De afgelopen zomer zorgde de eikenprocessierups in grote delen van ons land voor overlast. Zo ook in Voorschoten. De overlast van de eikenprocessierupsen is sinds 2011 een terugkerend verschijnsel. Dit plan van aanpak is opgesteld om als leidraad te dienen voor het beheersen en het voorkomen van verdere verspreiding van de eikenprocessierups in de gemeente Voorschoten.

De eikenprocessierups

De eikenprocessierups is de larve van een nachtvlinder. Op alle soorten eikenbomen kan men in de maanden mei, juni en juli de (behaarde) eikenprocessierupsen aantreffen. De rupsen gaan groepsgewijs in processie op zoek naar voedsel (eikenbladeren). In het voorjaar heeft de temperatuur invloed op de periode van het uitkomen van de eipakketten. De bomen ondervinden weinig hinder van vraat van de rupsen. Hooguit worden ze in de toppen kaalgevreten. Bij een grote plaag kan de conditie van de boom tijdelijk wat achteruit gaan.

De eikenprocessierups komt voor op nagenoeg alle soorten eiken. In de gemeente Voorschoten staan bijna 1.900 eiken. Dit is ruim 17% van het bomenbestand. Alle gebieden waar eiken staan behoren tot het potentiële verspreidingsgebied van de eikenprocessierups. Ongeveer de helft van het aantal eiken in Voorschoten maakt onderdeel uit van de laanstructuren.

De eikenprocessierups veroorzaakt overlast. Na contact met de brandharen van deze rups kunnen klachten ontstaan zoals jeuk, huiduitslag, irritatie aan de ogen of aan de luchtwegen. De klachten komen overeen met allergische reacties en verergeren zich na iedere nieuwe aanraking met de haartjes. Er zijn vooral risico's voor de gezondheid in de periode dat de eikenprocessierupsen brandharen krijgen (half mei-juni) en bij de verdere verspreiding van deze brandharen door verwaaien van brandharen, vervellinghuidjes en lege nesten (juli-september). Deze haartjes kunnen tot 6 jaar later nog overlast veroorzaken.

In de tabel zijn de verschillende stadia van de rups en de mate van overlast in de verschillende maanden van het seizoen weergegeven.

Overzicht van de mate van mogelijke blootstelling aan brandharen tijdens het jaar

	Ei- stadium	Rupsen in eerste t/m derde stadium	Rupsen in vierde t/m zesde stadium	pop- stadium	Vlinder	Oude verlaten nesten
jan.						
Feb.						
Maart						
april 1ste helft						
april 2de helft						
mei 1ste helft						
mei 2de helft						
juni						
juli 1ste helft						
juli 2de helft						
aug.						
Sept. 1ste helft						
Okt.						
Nov.						
Dec.						
	Geen overlast					
	Beperkte blootstelling en ongemak*					
	Blootstelling en ongemak					
	Veel blootstelling en ongemak					

* als gevolg van de aanwezigheid van brandharen in oude nesten (5 tot 7 jaar)

Bestrijding tot 2020

Vanaf 2012 werd de eikenprocessierups preventief bestreden door middel van biologische bestrijding (nematoden). Deze proactieve bestrijdingsmethode was effectief. Van overlast veroorzaakt door de eikenprocessierups was geen sprake meer. Vanaf 2018 is bezuinigd op het beheer van de openbare ruimte. Zo ook op het bestrijden van de eikenprocessierups. De bestrijding in Voorschoten ging van proactief naar reactief. Hierdoor is de eikenprocessierups de afgelopen jaren onvoldoende bestreden.

Eind 2019 is in de najaarsnota inzichtelijk gemaakt dat een proactieve bestrijding noodzakelijk is om de eikenprocessierups - en ook de daaraan gerelateerde financiële middelen - in Voorschoten te kunnen beheersen. Voorgesteld is om de bestrijding volgens de Leidraad Beheersing Eikenprocessierups uit te voeren. Deze leidraad is opgesteld door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en WUR-Alterra in samenwerking met de Expertgroep Eikenprocessierups.

Doelstelling beheersing eikenprocessierups

De gemeente Voorschoten heeft als doel de plaagdruk van de eikenprocessierups beheersbaar te houden en daarmee de overlast voor inwoners en bezoekers van de gemeente te beperken. Totale bestrijding van de eikenprocessierups is niet mogelijk.

De bestrijding van de rups is de verantwoordelijkheid van de eigenaar van de boom. Gemeente Voorschoten bestrijdt alleen rupsen in de bomen op terreinen die in eigendom zijn van de gemeente. Daarbij informeert en adviseert de gemeente over de bestrijding via de gemeentelijke website en de lokale maandkrant.

Bestrijdingsmethoden vanaf 2020

Vanaf 2020 hanteert de gemeente een proactieve bestrijdingsmethode (in combinatie met incidenteel wegzuigen van de nesten) op basis van risico-inventarisatie, waarnemen en registreren. Volgens de Leidraad Beheersing Eikenprocessierups leidt dit tot een meest effectieve bestrijding van de eikenprocessierups. Daarnaast worden ook aanvullende natuurvriendelijke maatregelen genomen, zoals het ophangen van mezenkasten, het creëren van een gevarieerde onderbeplanting en/of het aanbrengen van vroegbloeiende bolgewassen. Hiermee wordt een leefomgeving gecreëerd voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups, zoals mezen, sluipwespen, gaasvliegen e.d. Deze natuurlijke vijanden leveren een grote bijdrage in het beheersbaar maken van de eikenprocessierups in Voorschoten.

Risico-inventarisatie

De aanwezigheid van de eikenprocessierups vormt een risico voor de volksgezondheid. Het risico is het grootst binnen gebieden waar (veel) eiken staan en waar veel mensen komen of langdurig verblijven. Binnen de (wijk)winkelcentra en op de sportaccommodaties in Voorschoten staan nagenoeg geen eiken. Bij enkele scholen staan eiken op of nabij het schoolplein. Ook langs intensief gebruikte fiets- en wandelpaden, zoals Veurseweg, Leidseweg, Papelaan, Horst- en Voordelaan, Koninklijke Marinelaan en de Velostrada (fietsverbinding tussen Den Haag en Leiden) bevinden zich eikenstructuren. Deze eikenstructuren vormen allen een potentieel verspreidingsgebied voor de eikenprocessierups en daarmee een potentieel risico voor de volksgezondheid. Binnen deze eikenstructuren en in de omgeving van de scholen kwamen de afgelopen jaren ook de meeste meldingen binnen. Deze locaties hebben daarom ook de hoogste prioriteit bij het bestrijden van de eikenprocessierups.

Waarnemen en registreren

De afgelopen jaren zijn de locaties van nesten van de eikenprocessierups geïnventariseerd. Deze gegevens zijn gebruikt in de risico-inventarisatie. Ook de komende jaren worden alle meldingen weer geregistreerd. Bewoners en andere gebruikers kunnen de aanwezigheid van eikenprocessierupsen melden via het KCC of het meldingssysteem.

Beheersmaatregelen

Voor de bestrijding van en het beheersbaar houden van de eikenprocessierups in Voorschoten worden verschillende methoden ingezet. Onderstaand een overzicht van de methoden en het moment wanneer deze worden ingezet.

➤ *Biologische bestrijding (nematoden)*

Het toepassen van biologische bestrijding vindt plaats door middel van de zogenaamde spuitmethode. Bij deze methode worden natuurlijke vijanden van de rups (kleine aaltjes) met een vernevelaar in de bomen gespoten. Deze bestrijding vindt plaats in de nachtelijke uren, omdat de aaltjes niet tegen daglicht kunnen. De aaltjes zijn niet schadelijk voor mens, plant en dier. Voordeel van deze methode is dat hij al kan worden toegepast voordat de rups brandharen ontwikkelt.

Periode: De spuitmethode wordt op twee momenten toegepast. Het eerste moment is april/mei (op het moment dat de eiken in het blad komen) en het tweede moment is 3 á 4 weken later.

Locaties: De spuitmethode wordt ingezet op de eikenstructuren of boomgroepen met eiken. Dit zijn de volgende locaties: Veurseweg, Leidseweg, Leidseweg Noord, Bachlaan, Mozartlaan, Grieglaan, Chopinlaan, Kon. Marinelaan, Frans Halsplantsoen, Govert Flinckplantsoen, Johannes Vermeerplantsoen, Professor Zeemanplantsoen, Papelaan-West, Prins Bernhardlaan, Admiraal de Ruytersingel, Van Beethovenlaan, Prinses Margrietlaan en Prinses Marijkelaan, Vlietzicht en Horst en Voordelaan.

Communicatie: Op de gemeentelijke website wordt gecommuniceerd over de inzet van de spuitmethode. Op locaties waar de spuitmethode wordt toegepast worden alle omwonenden per brief geïnformeerd.

➤ *(Incidenteel) wegzuigen*

Ondanks de proactieve bestrijding kan het voorkomen dat de eikenprocessierupsen toch een nest vormt en overlast geeft. In dit geval worden de nesten van de eikenprocessierups

weggezogen met een zuigunit. Dit gebeurt vanaf de grond of met een hoogwerker. Bomen die moeilijk te bereiken zijn worden klimmend gedaan. Hier worden de nesten ingespoten met lijm en vervolgens handmatig verwijderd.

Deze waarnemingen of meldingen van de eikenprocessierups worden volgens een prioriteitenlijst afgehandeld.

1. Gebieden waar veel mensen komen of langdurig verblijven vindt bestrijding binnen 24 uur na melding plaats (bijvoorbeeld nabij scholen, zwembad of sportverenigingen)
2. Doorgaande gemeentelijke wandel- en fietsroutes binnen de bebouwde kom vindt bestrijding binnen 3 werkdagen na melding plaats.
3. Doorgaande gemeentelijke wandel- en fietsroutes in het buitengebied vindt bestrijding binnen 10 werkdagen na melding plaats.
4. Gebieden waar weinig mensen komen vindt bestrijding uiterlijk binnen 3 werkweken plaats.

➤ *Nestkastjes*

Verschillende bomen binnen de Voorschotense eikenstructuren zijn medio januari voorzien van nestkastjes. Deze nestkastjes zorgen ervoor dat met name koolmezen en pimpelmezen worden aangetrokken, waarna de mezen de overlast gevende eikenprocessierupsen opeten. In 2020 zijn 50 nestkastjes opgehangen.

Periode: De nestkastjes moeten januari/februari klaar zijn voor gebruik. Dus voor deze periode moeten de gebruikte nestkastjes schoongemaakt zijn. Afhankelijk van het gebruik van de nestkastjes worden de komende jaren extra nestkastjes opgehangen.

Locaties: Binnen de eikenstructuren of eiken boomgroepen worden één of meerdere nestkastjes opgehangen.

Communicatie: Op de gemeentelijke website wordt gecommuniceerd over het plaatsen van de nestkastjes.

➤ *Gevarieerde (onder)beplanting*

Door een gevarieerde (onder)beplanting aan te brengen en vroegbloeiende bolgewassen te planten wordt een leefomgeving gecreëerd voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups, zoals mezen, sluipwespen, gaasvliegen e.d. Deze natuurlijke vijanden leveren een grote bijdrage in het beheersbaar maken van de eikenprocessierups in Voorschoten.

Periode: De (onder)beplanting moet voldoende gevarieerd zijn, zodat een diversiteit aan natuurlijke vijanden in de periode april tot en met juli aanwezig is om de eikenprocessierups te bestrijden.

Locaties: Binnen of nabij de eikenstructuren moet de (onder)beplanting gevarieerd zijn. Uitgangspunt is hierbij om een lange bloeiperiode te creëren. Bermen met gazon worden waar mogelijk omgevormd naar bloemrijk gras of inheemse beplanting. Ook de aanplant van bolgewassen draagt bij aan het creëren van een leefomgeving voor de vijanden van de eikenprocessierups.

Communicatie: Op de gemeentelijke website wordt gecommuniceerd over omvormingen van beplanting met een oppervlakte groter dan 100m².

Communicatie en registratie

De inwoners en gebruikers van de Voorschotense openbare ruimte worden via de gemeentelijke website en de digitale informatieborden op verschillende momenten geïnformeerd over de eikenprocessierups, de gezondheidsrisico's en de bestrijdingsmethoden die op verschillende momenten worden inzet.

Om verspreiding van de brandharen van de eikenprocessierups tegen te gaan is het van belang dat locaties van nesten zo snel en volledig mogelijk in kaart worden gebracht.

De gemeente roept - via de website en artikelen in de lokale maandkrant de inwoners en andere gebruikers van de openbare ruimte op - deze locaties te melden bij het KCC via telefoonnummer 14071 of via het online meldingssysteem. De melding wordt dan digitaal vastgelegd en de 'besmette' bomen worden door de medewerkers van de buitendienst gemarkeerd met een rood-wit lint. Vervolgens vindt op basis van de eerder omschreven prioritering de bestrijding plaats.

Op basis van het meldingssysteem wordt een actueel logboek van de eikenprocessierups bestrijding bijgehouden. Dit logboek wordt gebruikt om actief en effectief te bestrijden, maar ook om de ingezette bestrijdingsmethoden te monitoren en te evalueren.

Monitoring en evaluatie

De aanwezigheid en de verspreiding van de eikenprocessierups binnen de gemeente Voorschoten wordt jaarlijkse gemonitord en geëvalueerd. Dit vindt plaats op basis van meldingen die zijn opgenomen in het meldingssysteem en registraties (aanwezigheid eipakketen, rupsen, nieuwe of oude nesten) van medewerkers van de buitendienst.

Jaarlijks vindt een evaluatie plaats met als doelen:

- De evaluatie van de effectiviteit van de bestrijding
- De evaluatie van voorlichting en communicatie
- Eventuele aanpassing van het plan van aanpak
- Evaluatie van de verspreiding van de rups en bepaling van de haardplekken
- Prognose van de plaagdruk in het volgende jaar
- Evaluatie van de overlast
- Evaluatie van de kosten

De evaluatie wordt in een verslag vastgelegd. Dit kan leiden tot aanpassingen in van het Plan van aanpak bestrijding eikenprocessierups gemeente Voorschoten. Aanpassingen worden afgestemd met het afdelingshoofd Omgevingsbeheer en de portefeuillehouder en worden gerapporteerd in de najaarsnota.